
Ryppyjä rakkaudessa

Hanna Kietäväinen-Sirén: Erityinen ystävyys. Miehen ja naisen välinen rakkaus uuden ajan alun Suomessa (n. 1650–1700). Jyväskylä Studies in Humanities 245, Jyväskylän yliopisto 2015. 229 s. ISBN 978-951-39-6094-0.

Hanna Kietäväinen-Sirénin väitöskirjan aiheena on rakkauksen tunne sekä sen ymmärtäminen, kokeminen ja ilmaiseminen suomalaisen rahvaan parissa 1600-luvun jälkipuoliskolla. Haastavaa ja kansainvälisessä historiakeskustelussa voimakkaasti esiin nousutta tunteiden historian tutkimusalueita lähestytään tässä tutkimuksessa suomalaisen tuomiokirja-aineiston avulla ja tšekäläistä varhaismo-

dernia kulttuurista tilannetta etsien, mitä on ilman muuta pidettävä ajanmukaisena, kunnianhimoisena ja kiinnostavana tutkimusasetelmana.

Väitöskirjassa rakkaus ymmärretään tunteeksi, jolla on omat inhimilliseen olemukseen itsestään selvästi kuuluvat neurobiologiset ulottuvuutensa. Historiantutkijoille rakkaus näyttytyy kuitenkin ennen kaikkea historiallisesti muuntuvan kulttuurisen ja sosiaalisen ulottuvuutensa kautta. Kietäväinen-Sirén rajaa tarkastelunsa miehen ja naisen väliseen rakkauteen, joka avaa näkyviä erityisesti romanttisen, seksuaalisen ja aviorakkauden suuntaan. Samalla se sulkee oven niin samaa sukupuolta olevien parien tutkimiselta kuin sellaisilta aikalaisten myös ajoittain rakkauteen pitämiltä asioilta kuin vaikkapa läheiseltä ystävydeltä, isännän kunnioittamiselta tai Jumala-suhteelta. Rajaus on jo sinällään myös tutkimustulos, sillä kirjoittaja osoittaa aineistonsa perusteella, että uuden ajan alun suomalaiset ymmärsivät rakkauden nimenomaan naisen ja miehen väliseksi tunnesiteeksi, jota ilmaistiin ajan kulttuurissa monin erilaisin, niin kielellisin kuin fyysisin, tavoin. Naisen ja miehen välinen eroottisävytteinen ja avioliiton kautta yhteiskunnan kivijalaksi sementoitu rakkaussuhde edusti ”erityistä ystävyttä”, kulttuurisesti erityisen tärkeää tunnesidettä.

Lähteinään Kietäväinen-Sirén käyttää kihlakunnanoikeuksien renovoituja tuomiokirjoja Itä- ja Länsi-Suomen alueelta vuosilta 1650–1700. Kaikkiaan aineistoon kuuluu 683 oikeustapausta, joista tekijä luokittelee rakkautta eksplisiittisesti käsitteleviksi avaintapauksiksi 177. Kaikissa käsitellyissä tapauksissa rakkauteen on tietenkin tullut jonkinlaisia ryppyjä, kun niistä on jouduttu oikeusteitse oikeamaan. Oli kyse sitten epäsuorista tunnesiteistä, kaksinnaimisista, isyytensä kieltävistä miehistä tai lämpimien tunteiden hiipumisesta, eri tavoin rikolliset tai kyseenalaiset rakkaustarinat näyttävät suomalaisen menneisyyden sekä tunnekylläisenä että tunteita kontrolloivana. Oikeustapaukset eivät kuitenkaan pyrkinet juuri rakkauden sellittämiseen eikä yksittäisissä lähteissä näin ollen yleensä pohdittu asiaa pitkästi ja perusteellisesti. Niinpä työssä näkyvä rikas tulkinta muodostuu nimenomaan etevän tutkijan yhtäkaa kärsivällisen yksityiskohtaisesta ja taitavasti yleistävästä lukutavasta.

Historiantutkimuksen sisällä Kietäväinen-Sirénin väitöskirja osuu useammankin historiografisen suuntauksen risteykseen. Aiheen osalta kysymys on ennen kaikkea tunteiden historiasta, mutta väitöskirjassa liikutaan myös perhehistorian, sukupuolihistorian ja seksuaalisuuden historian piirissä. Yleisemmällä tasolla tunteiden tutkiminen on useimmiten tavattu lukea kulttuurihistoriaksi, kun taas oikeuslähteiden tutkimus on usein määrittynyt kansainvälisesti sosiaalhistoriaksi ja Suomessa tuomiokirjatutkimukseksi; kaikkiin näihin luodaan väitöskirjassa johdonmukaisesti esitetyt suhteet. Jyväskylässä on muotoiltu erityistä suomalaista mentaliteettihistorian suuntausta, mikä näkyy myös tässä väitöskirjassa tärkeänä lähestymistapana. Rakkauden kautta päästään siis historiantutkimuksen keskeisten suuntien ja kysymysten ytimeen samalla kun koko kenttä otetaan onnistuneesti haltuun.

Kietäväinen-Sirénin väitöskirja lähtee liikkeelle kunnianhimoisella johdannolla, jossa työn ongelmanasettelua, tavoitteita ja kehyksiä hahmotetaan selkeästi. Väitöskirjan

käsitteellisenä kontekstina esitellään sekä vanhempaa että viimeaikaista tunteiden historian tutkimusta. Tunneteoreettisessa mielessä Kietäväinen-Sirén positioi itseään mallittaisen konstruktionismin kautta, kuten kulttuuri- ja mentaliteettihistoriaan hyvin sopii. Kattavasta esittelystä nostetaan perustellusti väitöskirjan tärkeimmiksi teoreettisiksi suuntaviitoiksi William Reddyn käsitteet tunnehallinnosta ja emotiiveista, Barbara Rosenwein in muotoiltu tunneyhteisöstä sekä Joanna Bourken ajatukset tunteiden narratiivisuudesta. Kietäväinen-Sirén on tosin muokannut ja rajannut tunnehallinnon käsitettä soveltaessaan sitä oman analyysinsä tarpeisiin, joten se ei enää täysin vastaa johdannossa esiteltyä Reddyn käsitettä, mutta tämä ei haittaa tahtia, sillä uudelleenmuotoiltuna käsite asettuu tehokkaaseen käyttöön tunneyhteisön käsitettä täydentäväksi vastinpariksi. Tekijän oman käsitteenmuovauksen ja sen hieman problemaattisen suhteen tunnehallinnon käsitteeseen olisi tosin voinut määritellä selvemminkin. Itse analyysissä tunneyhteisön ja tunnehallinnon käsitteillä operointi onnistuu mainiosti ja monesti melko hankalaksi koetun emotiivin käsitteenkin käyttö on linjakasta. Valitut teoreettiset ja käsitteelliset välineet kulkevat mukana analyysissä läpi työn ja tukevat komeasti empiirisen aineiston analyysiä.

Työn suurimpiin vahvuuksiin kuuluu tarkka ja kekseliäs, lukijaa säännöllisiin väliajoin yllättävä ja ilahduttava lähde-työskentely. 1600-luvun loppupuolen tunnekielen analyysi on herkullista. Hedelmällinen on myös lähtökohta, että lähteinä käytetyistä teksteistä voi eritellä kielen ohella muitakin symbolisia järjestelmiä, esimerkiksi eleiden ja kehollisen kanssakäymisen taikka materiaalsen kulttuurin avulla luotuja ja välitettyjä merkityksiä. Myös tuomiokirjojen luonne lähteinä on selkeästi tiedostettu ja suhteutettu oikeudellisen toiminnan laajempaan rooliin uuden ajan alun kulttuurissa ja ajan ihmisten elämässä. Tulkitsijana Kietäväinen-Sirén onkin vahvoilla – tässä tutkimuksessa etsitään voimallisesti ymmärtävää suhdetta varhaismoderniin ihmisiin ja esitetään paljon taidokasta ja varmaoteista tulkintaa. Ajoittain myös korjataan kiinnostavasti aiemman tutkimuksen vääristyneitä tai puutteellisia käsityksiä, lempeään mutta suoraan tapaan. Aiemman historiankirjoituksen mukaan suomalaisissa uuden ajan alun parisuhteissa tai puolison valinnassa tunteita ei pidetty erityisen tärkeinä – Kietäväinen-Sirén osoittaa, että tunteiden historian näkökulman ja pelottomasti muotoillun tutkimusongelman avulla lähteet paljastavat uutta ja yllättävääkin tietoa rakkauden tärkeydestä myös tuolloisille tavallisille ihmisille. Kirjoittajan ote kohdeaikansa ja -paikkansa yhteiskunnalliseen, sosiaaliseen ja kulttuuriseen tilanteeseen on varma, mutta myös innovatiivinen. Tämä väitöskirja nouseekin eittämättä merkittäväksi puheenvuoroksi suomalaisen tunteiden historian alalla laajan ja systemaattisesti kootun aineistonsa, selkeästi rajatun fokuksensa, kokonaisvaltaisesti käsitellyn tematiikkansa sekä oivaltavan ja asiantuntevan pohdinnan avulla. Kirja on myös tavattoman taitavasti ja mukaansatempaavasti kirjoitettu, ei vain selkeä vaan myös hauska ja viihdyttävä.

DOSENTTI, FT ANU KORHONEN
HELSINGIN YLIOPISTO